

en hun mechanische afbakening van stad tegenover dorp. Tegen ‘mechanische’ redeneringen is altijd bezwaar te maken, ook als taalkundigen zich daarvan bedienen. Maar indien men ervan uitgaat dat de tijdgenoot door het oorspronkelijk benoemen, of door doelbewuste naamswijziging het niet-stad-zijn als wezenlijk kenmerk van een nederzetting wilde aangeven, kan een analyse van de genese van dorp-namen wel degelijk iets toevoegen aan onze kennis van het stadsbegrip. Men denke slechts aan vroegmiddeleeuwse gebied Leython, waaruit of waarbij de stad Leiden, de Leytheriburch en het Leytheridorp zich ontwikkelden op een wijze waarbij de vroege burch uiteindelijk door de stad werd opgeslokt. Deze kanttekening doet echter niets af aan mijn bewondering voor de prestatie die Van Loon met dit boek en zijn weerbarstige materie heeft geleverd. De stadsgeschiedenis heeft er een standaardwerk bij.

PROF.DR. DICK E.H. DE BOER, RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

|| REINHILD VANDEKERCKHOVE: *Structurele en sociale aspecten van dialectverandering. De dynamiek van het Deerlijkse dialect*. Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2000, 352 bladzijden (inclusief bijlagen), ISBN 90-72474-26-0.

Deze studie heeft, zo zegt de auteur “zowel een dialectgeografisch als een sociolinguïstisch doel. Doel van het onderzoek was van meet af aan de registratie van dialectveranderingsprocessen. Het middel daartoe werd een corpus van dialectmateriaal dat samengesteld en gedeeltelijk ook geanalyseerd werd volgens de principes van de correlatieve sociolinguïstiek” (p. 11). Het dialect in kwestie is dat van Deerlijk en het corpus bestaat uit (ongeveer 20 uur) opnamen van conversaties in 1993 en 1994.

Het boek bestaat uit 4 grote delen. In deel 1 wordt vooral de methode beschreven en alle nuttige informatie over het onderzoek verzameld. Het tweede deel bestaat uit de beschrijving en analyse van een aantal variabelen waarvan vermoed werd dat ze in het taalveranderingsproces een rol zouden spelen. In deel drie wordt geprobeerd dat proces en/of facetten daarvan te verklaren en te interpreteren en deel vier ten slotte, dat nogal los staat van de drie voorafgaande, behandelt “de taalverhoudingen in West-Vlaanderen”. Daaruit blijkt dat de situatie van het dialect in West-Vlaanderen nog grotendeels is zoals ze in andere recente enquêtes en analyses werd beschreven (Willemys, 2000).

Het uitgangspunt voor de eerste drie delen is dat er in het hedendaagse Deerlijks nogal wat variatie blijkt aangetroffen te kunnen worden. De verklaring daarvoor zoekt de auteur weliswaar niet uitsluitend, maar toch vooral in extern-linguïstische factoren. Van die laatste worden er twee als bijzonder invloedrijk beschouwd, namelijk de invloed van het naburige West-Vlaams (vooral via Kortrijk) en die van het Standaard Nederlands. Hoe die samen- of elkaar tegenwerken is niet altijd makkelijk te beoordelen. Dat blijkt bijvoorbeeld ook daaruit dat Goossens (2000, 107) vindt dat de auteur de invloed van de standaardtaal overschat, terwijl Taeldeman daarentegen (2000, 111) van mening is dat ze die onderschat.

De studie van Vandekerckhove is, wat de (uitvoerig beschreven en beargumenteerde) methode betreft bijzonder zorgvuldig en up-to-date. Ze geeft blijk van haar kennis van de theoretische mogelijkheden en kiest trefzeker voor wat heeft geleid tot een corpus van het best mogelijke taal-materiaal. Ze gaat daarbij uiterst gewetensvol te werk, met een soms verbazende zorg voor details. Met het aldus verzamelde materiaal doet ze wat van haar kon worden verwacht: ze beschrijft en interpreteert het op grond van de klassieke variabelen en maakt daarbij een uitstekend gebruik van zowel haar kennis en eruditie als van haar inzicht in taalveranderingsprocessen. Haar resultaten vergelijkt ze met zowel recente als ook gevestigde inzichten ter zake: soms worden die inzichten bevestigd, soms ook niet en dan toont ze aan waarom dat niet het geval is of kan zijn. Er kan geen twijfel over bestaan dat ze, vooral in dit laatste geval, een interessante bijdrage levert tot de theorievorming in verband met

taalverandering en dialectverlies. Haar pleidooi bijvoorbeeld om, in navolging van wat haar promotor (Jan Goossens) al had aangeduid, in sociodialectologische studies meer aandacht te schenken aan het geografische aspect is zeer overtuigend, d.w.z. het wordt door de door haar aangeleverde taalfeiten ondersteund.

Het belangrijkste nadeel van Vandekerckhoves drang om alles begrijpelijk te maken en te verklaren is dat haar uitgangspunten en werkhypothesen haar soms al te zeer obsederen. Waar het materiaal tot tegenovergestelde conclusies lijkt te dwingen, kan ze niet ontsnappen aan de verleiding om de invloed van bepaalde factoren (bv. de invloed van de standaardtaal, die, zoals boven al gezegd, in verschillende gevallen nogal uiteenlopend blijkt te zijn) in het ene geval op te waarden en in het andere geval te minimaliseren, zolang het maar dienst kan doen. Ook in het geval van haar werkhypothese van de verwestvlaamsing van het Deerlijkse overgangsdialect speelt dit haar parten: er zijn zo vele feiten en loepzuivere voorbeelden die haar hypothese bewijzen, dat het echt niet nodig is om zich danig in bochten te wringen om ze bij elk van de variatie-items aan te kunnen tonen, meestal ten koste van inconsistentie in de redenering.

Dit licht dogmatische trekje is echter geen reden om aan de juistheid van de meeste van haar bevindingen te twijfelen. Zowel wat de interpretatie betreft van wat zich in Deerlijk afspeelt (en gedurende de laatste decennia heeft afgespeeld) als wat de theoretische en methodologische consequenties betreft die daaruit getrokken kunnen worden, is wat Vandekerckhove schrijft belangrijk en overtuigend. De combinatie van dialectverandering én dialectvitaliteit, de rol die de jonge, hoog opgeleide vrouwen in het standaardiseringsproces spelen, het grote belang van de geografische component, het specifieke en soms onverwachte taalgedrag in overgangsgebieden, zijn enkele voorbeelden van belangrijke winstpunten die deze studie heeft opgeleverd. Ook haar discussie met de andere vorsers die zich (ook op het internationale terrein) met de hier behandelde fenomenen bezighouden is leerrijk en verrijkend net als, overigens, haar werkwijze bij het eliciteren van taal materiaal.

ROLAND WILLEMYNS

Bibliografie

GOOSSENS, J.

(2000). Advies van J. Goossens, eerste commissaris. In *Jaarboek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 105-110.

TAEDEMAN, J.

(2000). Advies van J. Taeldeman, tweede commissaris. In *Jaarboek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 110-114.

WILLEMYNS, R.

(2000). Dialectverlies in West-Vlaanderen. In S. Gillis, J. Nuyts & J. Taeldeman (eds.), *Met taal om de tuin geleid. Een bundel opstellen voor Georges De Schutter*. Antwerpen: Universitaire Instelling Antwerpen, 483-491.